

Planbureau voor de Leefomgeving

REGIONALE VERSCHILLEN IN HET CARRIÈREVERLOOP VAN SCHOOLVERLATERS

Notitie

**Anet Weterings (PBL), Marten Middeldorp (RUG)
en Martijn van den Berge (PBL)**

15 oktober 2018

PBL

Regionale verschillen in het carrièreverloop van schoolverlaters

Starters op de arbeidsmarkt beginnen hun carrière steeds vaker in een baan met een tijdelijk contract of een ander type flexibele baan (Bolhaar et al. 2016; Vrieselaar 2018). Wat betekent dit voor het verdere verloop van hun carrière? Is het een tijdelijke situatie en stromen ze later door naar een vaste aanstelling? Of blijven ze afhankelijk van flexibele banen, waardoor ze steeds opnieuw op zoek moeten naar werk en een groter risico lopen om werkloos te worden? Uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) blijkt dat ruim een kwart van de schoolverlaters uit de jaren 2006 tot en met 2009 een zeer instabiel begin van de carrière had: in de vijf jaar na hun start op de arbeidsmarkt hadden ze meerdere kortlopende flexibele banen, vaak afgewisseld met periodes van werkloosheid.¹ Het aantal schoolverlaters om wie het hier gaat, verschilt sterk per arbeidsmarktregio. Hun aandeel is niet alleen groot in meer perifere regio's, zoals de drie noordelijke provincies en Zuid-Limburg, maar ook in de stedelijke regio's van de Randstad.

In deze notitie staan twee vragen centraal: 1) wat voor carrièrepaden ontwikkelen schoolverlaters in de vijf jaar na aanvang van hun eerste baan; en 2) in hoeverre zijn er regionale verschillen in de ontwikkeling van de eerste jaren van hun carrière? In het kader 'De data en aanpak' lichten we toe hoe en voor welke schoolverlaters dit is onderzocht.

De data en aanpak

Dit onderzoek is gebaseerd op de registerbestanden van het CBS met informatie over de arbeidsmarktpositie en baan- en persoonskenmerken van alle inwoners van Nederland. Uit deze bestanden zijn alle personen geselecteerd die tussen mei en september van de jaren 2006 tot en met 2009 een opleiding verlieten (met of zonder diploma) en in het jaar van schoolverlaten tussen de 17 en 25 jaar oud waren. Voor deze studie zijn alleen schoolverlaters met een startkwalificatie (minimaal een diploma havo, vwo, mbo-niveau 2 of hoger) geselecteerd. Daarnaast zijn alleen personen geselecteerd die binnen één jaar een baan hebben gevonden en in de vijf jaar daarna niet opnieuw een opleiding zijn gaan volgen. Iemand heeft een baan gevonden als de hoofdbron van inkomen in een maand is veranderd in 'werknemer' of 'zelfstandige' en als iemand minimaal het minimuminkomen verdiende.

Voor alle schoolverlaters die binnen een jaar een baan vonden, is vervolgens bekeken hoe hun carrière zich heeft ontwikkeld over een periode van vijf jaar na aanvang van hun eerste baan. Op basis van de hoofdbron van hun inkomen en de kenmerken van de eventuele baan is voor elke maand in die vijf jaar (60 maanden) vastgesteld wat iemands arbeidsmarktpositie op dat moment was. We onderscheiden daarbij de volgende posities: 1) werkend met een *standaard vaste baan*, dat wil zeggen een baan met een vast dienstverband, een standaardcontract en voor minimaal 20 uur per week of meer; 2) werkend met een *flexibele baan*, dat wil zeggen elke andere soort baan dan onder 1) plus zelfstandigen zonder personeel; 3) niet-werkend en afhankelijk van een WW- of bijstandsuitkering (*werkloos*); of 4) *inactief*, dat wil zeggen geen inkomen of een inkomen uit een uitkering anders dan een WW- of bijstandsuitkering. Veel flexibele banen zijn banen met een tijdelijk contract. Hoe langer de duur van het tijdelijk contract, hoe hoger de werkzekerheid in de carrièrestart van schoolverlaters: zij behouden dan immers per definitie voor langere tijd werk. Daarom is voor flexibele banen een

¹ De carrièreontwikkeling van schoolverlaters is onderzocht in een periode die grotendeels samenvalt met de crisis die eind 2008 begon. Hierdoor is het percentage schoolverlaters met een instabiel vervolg van de carrière mogelijk groter dan in jaren zonder crisis, omdat de kans op doorstromen naar een vast contract in het laatste geval groter is.

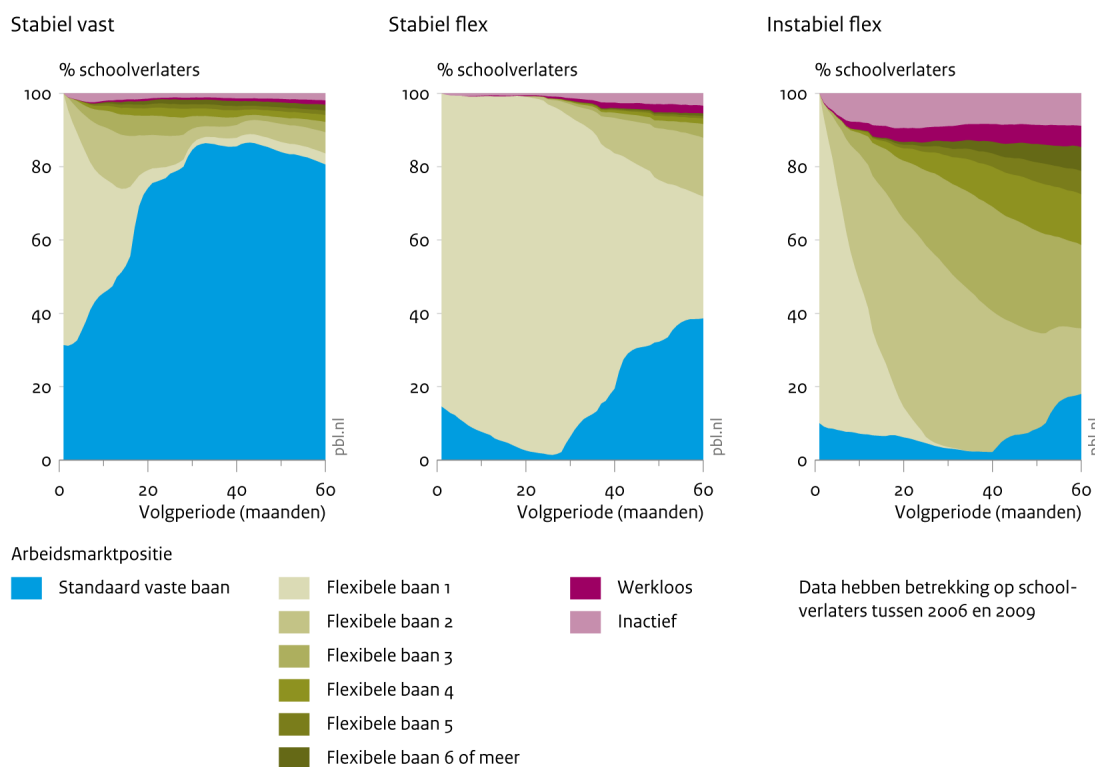
nader onderscheid gemaakt naar het aantal opeenvolgende banen (tot maximaal zes), zodat ook de looptijd van de afzonderlijke banen zichtbaar is. In totaal onderscheiden we dus negen arbeidsmarktposities.

Met behulp van een sequentieanalyse is vervolgens bekeken welke algemene patronen kunnen worden onderscheiden in de carrièrepaden van degenen die binnen één jaar werk hebben gevonden. Drie patronen kwamen naar voren: *stabiel vast*, *stabiel flex* en *instabiel flex*. Deze patronen zijn gebaseerd op de arbeidsmarktpositie van de schoolverlaters die hun pad domineerde (langste duur) en de opeenvolging in de tijd van de verschillende arbeidsmarktposities.

Verschillen in de stabiliteit van carrièrepaden

Onder de geselecteerde schoolverlaters bestaan grote verschillen in het verloop van het carrièrepad in de eerste vijf jaar. Op basis van de duur en opeenvolging van arbeidsmarktposities in die periode kunnen drie hoofdpaden worden onderscheiden: *stabiel vast*, *stabiel flex* en *instabiel flex*. Figuur 1 laat voor elk pad zien hoe de carrière van de schoolverlaters zich ontwikkelde. Voor elke maand – vanaf de eerste maand na het vinden van de eerste baan tot 60 maanden later – is aangegeven hoeveel procent van de schoolverlaters in dat pad een van de negen onderscheiden arbeidsmarktposities had (voor definities zie het kader).

Figuur 1
Carrièrepaden van schoolverlaters

Bron: CBS 2018; bewerking PBL

Meer dan de helft van alle schoolverlaters (54 procent) volgt het 'stabiel-vastpad'. In de vijf jaar na aanvang van hun carrière zijn zij bijna continu aan het werk, waarbij ze het grootste deel van de tijd werken in een zogenoemde standaard vaste baan. Ruim driekwart van de schoolverlaters die dit pad volgen, start de carrière in een flexibele baan, maar na drie jaar hebben veruit de meesten een standaard vaste baan. Overigens betekent het eenmaal hebben van een standaard vaste baan niet dat zij de rest van de vijf jaar diezelfde baan houden;

18 procent van alle baanwisselingen in dit pad zijn wisselingen tussen standaard vaste banen.

Ruim een kwart van de schoolverlaters (27 procent) heeft een veel minder stabiele carrièrestart: zij volgen het 'instabiel-flexpad'. Deze schoolverlaters hebben in de vijf jaar na aanvang van hun carrière meerdere flexibele banen, vaak afgewisseld met periodes van werkloosheid. Slechts 35 procent van hen is de gehele vijf jaar continu aan het werk via meerdere opeenvolgende banen. In figuur 1 is te zien dat zo'n 18 maanden na aanvang van de eerste baan het aandeel van de schoolverlaters dat werkloos of inactief is stabiliseert. Dit zijn echter niet elke maand dezelfde personen. Slechts 6 procent van de personen die in de eerste 18 maanden werkloos worden, is dit 60 maanden later nog steeds. Er is dus vooral een continue in- en uitstroom tussen (flexibel) werk en werkloosheid. Niettemin kampen veel van de schoolverlaters in dit pad met langdurige werkloosheid: van iedereen die minimaal één keer werkloos wordt, is ruim de helft dat voor meer dan 12 maanden.

Toch betekent een carrièrestart gedomineerd door flexibel werk niet automatisch een pad met weinig werkzekerheid: 19 procent van de schoolverlaters volgt het stabiel-flexpad en is bijna continu werkzaam via één of enkele langdurende flexibele banen. In de periode van 2007 tot en met 2015 was de maximaal toegestane duur van flexibele contracten drie jaar. Dit vertaalt zich in een duidelijke verandering in het patroon van dit carrièrepad na 24 tot 36 maanden. Een deel van de schoolverlaters in dit pad stroomt daarna alsnog door naar een standaard vaste baan (37 procent heeft na 3,5 jaar zo'n baan) of vindt weer een langdurende flexibele baan. Een kleine 10 procent heeft vanaf dan moeite met het behouden van werk en ontwikkelt een meer instabiel pad, met meerdere flexibele banen met een looptijd van ongeveer één jaar, soms afgewisseld met periodes van werkloosheid.

Regionale verschillen in carrièrepaden

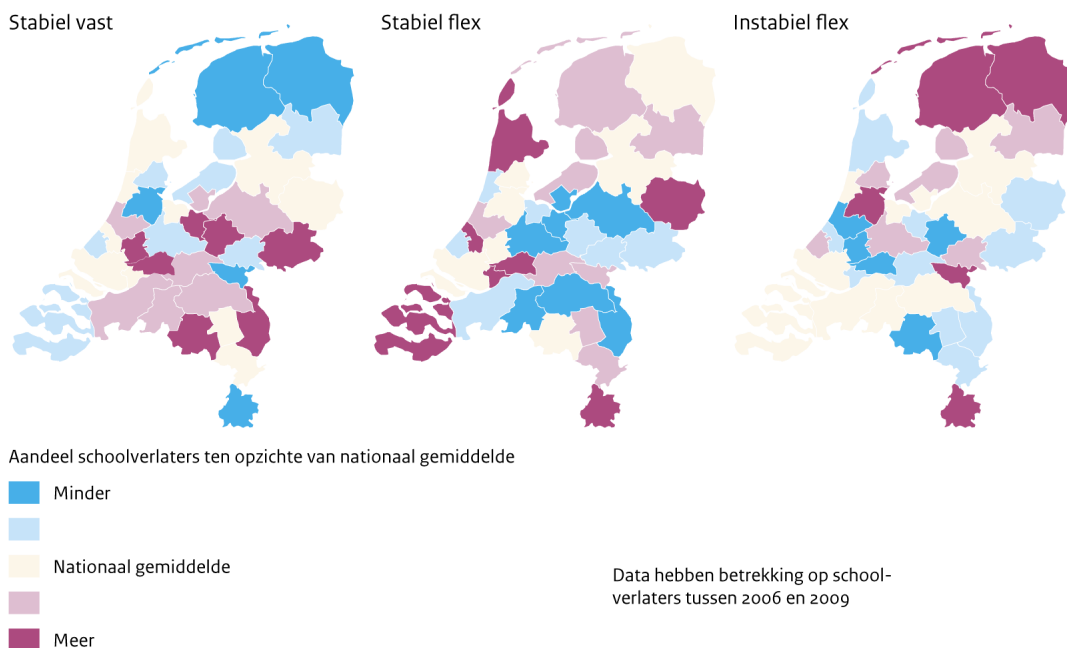
Hoeveel schoolverlaters hun carrière stabiel starten, verschilt sterk per arbeidsmarktregio (zie voor een overzicht van de regionale indeling de bijlage).² Zoals figuur 2 laat zien, is er geen sprake van een typisch kern-periferiepatroon. Hoewel in Zuid-Limburg en de drie noordelijke provincies het aandeel schoolverlaters dat het stabiel-vastpad volgt het kleinst is, zijn er ook grote verschillen binnen de Randstad. Daar is het aandeel schoolverlaters in het stabiel-vastpad in de stedelijke regio's (Groot-Amsterdam, Midden-Utrecht, Haaglanden) duidelijk kleiner dan in de omliggende regio's. De regio's waar het aandeel schoolverlaters in het stabiel-vastpad het grootst is, liggen op de grens van de Randstad met Noord-Brabant en Gelderland: Gorinchem (61 procent ten opzichte van 54 procent nationaal), gevolgd door Food Valley (60 procent), Midden-Holland en Amersfoort (beide 59 procent). Het kleinst is het aandeel in Zuid-Limburg (47 procent), Friesland (48 procent), Groot-Amsterdam (49 procent) en Groningen (50 procent).

Het andere stabiele carrièrepad – het stabiel-flexpad – heeft een heel ander ruimtelijk patroon. Het aandeel schoolverlaters dat dit pad volgt, is juist relatief groot in Zuid-Limburg, maar ook in regio's in de Randstad, zoals Zuid-Holland Centraal, Gorinchem en de Drechtsteden. Daarnaast is het aandeel ook groot in Noord-Holland Noord, Twente en Zeeland. Wel zijn de verschillen tussen de regio's veel kleiner. Zo is het aandeel schoolverlaters dat dit pad volgt met 21 procent het grootst in de regio Zuid-Limburg (ten opzichte van 19 procent nationaal) en het kleinst in Noord-Limburg, Midden-Brabant, en Noordoost-Brabant (17 procent).

---

² De kaarten in figuur 2 laten voor elk van de 35 arbeidsmarktregio's zien hoe de schoolverlaters die daar woonden op het moment dat ze hun opleiding verlieten, zijn verdeeld over de drie carrièrepaden uit figuur 1 (het aandeel schoolverlaters telt dus per arbeidsmarktregio op tot 100 procent). De kaarten geven aan of het aandeel schoolverlaters dat een van die paden volgt in de regio groter of kleiner is dan dat aandeel op nationaal niveau.

Figuur 2
Schoolverlaters per carrièrepad

Bron: CBS 2018; bewerking PBL

Het ruimtelijk patroon van het derde pad – het instabiel-flexpad – is bijna het gespiegelde van dat van het stabiel-vastpad (zie figuur 2). Het aandeel schoolverlaters dat een instabiel-flexpad volgt is het grootst in de regio's Friesland, Groot-Amsterdam (beide bijna 32 procent ten opzichte van 27 procent nationaal), Zuid-Limburg en Groningen (beide 31 procent). Dit is veel meer dan het aandeel in de regio's Gorinchem (18 procent) en de andere arbeidsmarktregio's grenzend aan Midden-Utrecht: Food Valley (21 procent), Midden-Holland (22 procent), Holland Rijnland en Rivierenland (23 procent). Ook in Zuidoost-Brabant is het aandeel schoolverlaters dat het instabiel-flexpad volgt relatief laag (23 procent).

Verder onderzoek

Dit is de tweede notitie die volgt uit het PBL-onderzoek 'Regionale verschillen in werkzekerheid'. Eerder is een vergelijkbare analyse verschenen voor het carrièreverloop van voormalig werklozen (<http://www.pbl.nl/publicaties/regionale-verschillen-in-carriereverloop-na-de-ww>). In het vervolg van dit onderzoek bekijken we voor beide groepen wat de achterliggende oorzaken zijn voor de regionale verschillen in het carrièreverloop. Twee oorzaken kunnen een rol spelen. Mogelijk wonen in sommige regio's meer schoolverlaters met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt, zoals laagopgeleiden of schoolverlaters met een migratieachtergrond, die een grotere kans hebben op een instabiele start van de carrière. Ook kunnen regionale verschillen in het aanbod van banen een rol spelen. Het gaat daarbij niet alleen om het totale aanbod aan banen, maar ook om de mate waarin de kennis en vaardigheden van mensen aansluiten op het banenaanbod in de regio.

Literatuur

Bolhaar, J., A. Brouwers & B. Scheer (2016), *De flexibele schil van de Nederlandse arbeidsmarkt: een analyse op basis van microdata*, Den Haag: CBP.

Vrieselaar, N. (2018), *Jongeren werken vaker en ook langer in de flexibele schil*, Utrecht: Rabobank/RaboResearch.

Bijlage

Figuur B1
Arbeidsmarktregio's

Bron: CBS

Contact: Anet Weterings: anet.weterings@pbl.nl